

Asia

EU-ulkoministerien epävirallinen videokokous 23.3.2020

Kokous

Ulkoasiainneuvosto 23.03.2020

EU:n ulkoministerien epävirallisessa videoneuvottelussa keskusteluaiheena oli kansainväliset toimet COVID-19-virustilanteessa. Lyhyesti käsiteltiin YTPP-operaatio EUNAVFOR MED Iriniä, Sahelin tilannetta ja EUTM Mali –operaatiota, Turkin ja Syyrian tilannetta sekä Belgrad-Pristina-dialogia.

COVID-19:n osalta teemoja olivat konsuliapu ulkomailla oleskeleville EU-kansalaisille, kansainvälinen yhteistyö, julkisuusdiplomatia ja disinformaation vastaiset toimet sekä geopoliittinen vaikutus.

Konsuliapu ja kotiutukset kuuluvat kansalliseen toimivaltaan, mutta EU koordinoi ja tukee kansallisia toimia. Toivottiin yhteisiä viestejä EU:lle. Liikkuvuus EU:n sisällä on keskeistä kansalaisten kotiinpaluun mahdollistamiseksi. Myös tavaroiden, erityisesti lääkinnällisten tarvikkeiden liikkuvuus ja saatavuus on tärkeää.

Humanitaarista ja muuta apua on kohdistettava hauraimmille maille. Toivottiin tukea Iranin ja Venezuelan avunpyynnöille IMF:ssä. Maita kohtaan asetettujen pakotteiden poistamista esitettiin. Iran valmis noudattamaan ydinohjelmaa koskevaa sopimusta, jos pakotteet poistetaan.

EU:n ääntä narratiivien kilpailussa on vahvistettava ja disinformaatioon puututtava.

Solidaarisuuslausekkeen (SEUT 222 artikla) käyttöön ottamista esitettiin.

EU:n ulkoministerien epävirallinen videoneuvottelu järjestettiin 23.3.2020. Keskusteluaiheena oli kansainväliset toimet COVID-19-virustilanteessa. Ajankohtaisissa asioissa käsiteltiin lyhyesti YTPP-operaatio EUNAVFOR MED Iriniä, Sahelin tilannetta ja EUTM Mali –operaatiota, Turkin ja Syyrian tilannetta sekä Belgrad-Pristina-dialogia.

1. Ajankohtaiset asiat

YTPP-operaatio EUNAVFOR MED Irinin osalta kerrottiin, että operaation tärkeimmistä yksityiskohdista on päästy yhteisymmärrykseen, mutta neuvottelut jatkuvat vielä. Kyseessä on hyvin erilainen operaatio kuin sitä edeltävä Välimeren-operaatio EUNAVFOR MED Sophia. Irinin mandaatti keskittyy YK:n turvallisuusneuvoston asettaman asevientikiellon täytäntöönpanoon.

EUTM Mali -operaatiota ollaan jatkamassa. Brysseliin 26.3. suunniteltua **Sahel-G5 – päämieskokousta** on lykätty.

Turkin ja Syyrian tilanteen osalta todettiin, että maaliskuun Gymnich-kokouksessa keskusteltujen asioiden seuranta on jatketaan. Seurataan vuoden 2016 EU-Turkki-julkilausuman toteuttamista.

Belgrad-Pristina-dialogia koskien todettiin, että EU on pitkään tukenut aluetta. Toivottiin jäsenmailta tukea erityisedustaja Lajcakille.

European Endowment for Democracy tilanne oli myös lyhyesti esillä.

Suomi osoitti pahoittelunsa Kroatialle maanjäristysten johdosta ja tuki puheenvuorossaan Länsi-Balkanin erityisedustaja Lajcakiä. Esitettiin tuki KE Borrellin toimille EUNAVFOR MED Irinin valmistelussa ja todettiin Suomen osallistumisen olevan valmistelussa. Turkin ja Syyrian osalta tuettiin KE Borrellin yhteydenpitoa Turkin kanssa ja todettiin, että muuttoliikkeen osalta ratkaisujen tulee perustua vuoden 2016 lausuntoon. Dialogia tarvitaan Turkin kanssa, mutta ei pidä taipua Turkin painostuksen alla. EU:n solidaarisuus Kreikalle on selkeä. Idlibissä on varauduttava tilanteen eskalaatioon ja keskityttävä siviilien suojelemiseen. EU:n tulee jatkaa poliittisen ratkaisun hakemista Syyria-vetoisessa prosessissa YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 2254 mukaisesti.

2. Kansainväliset toimet COVID-19-virustilanteessa

Todettiin COVID-19-koronaviruksen muuttuneen kokouksen prioriteetiksi. Ulkoministereiden keskustelun teemoja ovat konsuliapu ulkomailla oleskeleville EU-kansalaisille, kansainvälinen yhteistyö, julkisuusdiplomatia ja disinformaation vastaiset toimet sekä geopoliittinen vaikutus.

Konsuliapu

Konsuliavun osalta todettiin Eurooppa-neuvoston jäsenten antaneen mandaatin koordinoita EU-kansalaisten kotiutusta. Mukana työssä ovat EU:n konsulipalvelut, EU-delegaatiot, Euroopan ulkosuhdehallinto EUH jne. EUHissa työtä koordinoi task force, perustuen olemassa oleviin rakenteisiin. Pääkaupunkeihin ollaan päivittäin yhteydessä. Koska konsuliapu kuuluu jäsenmaiden kansalliseen kompetenssiin, ovat EU-toimet koordinoitavia. Maailmalla on jopa 20 keskittymää (*hotspots*), joissa on paljon EU-kansalaisia. Tarvitaan myös yhteisiä demarsheja kolmansissa maissa. Kotiuttamisessa on käytettävä kaupallisia lentoja, kun mahdollista. Pelastuspalvelumekanismia voi käyttää, mutta se on viimeinen keino. Lähtökohtana ovat siis jäsenmaiden toimet ja kaupalliset lennot.

Painotettiin, että kotiutuslennot on pyrittävä järjestämään kaupallisilla yhteyksillä. Pelastuspalvelumekanismi on vasta viimeinen keino. On koordinoitava eri EU-maiden kansalaisten paluut siten, että yhdellä kotiutuslennolla voi olla useita eri kansalaisuuksia.

Keskustelussa suurin osa jäsenmaista tuki EU-koordinaatiota erityisesti kotiutuslentojen järjestämisessä sekä EU-delegaatioiden roolia, eikä näitä vastustettu. Eräät kertoivat omista toimistaan kansalaisten kotiuttamiseksi. Todettiin, ettei paikallisesti toimivaan ad hoc-koordinaatioon tule lisätä hidastuttavia uusia koordinaatitasoja. Monet nostivat esiin liikkuvuuden tärkeyden EU:n sisällä kotiinpaluun mahdollistamiseksi. Eräs jäsenmaa totesi rajatarkastusten olevan tärkeitä legitiimien matkustajien tunnistamiseksi.

On varmistettava, että ilmatilat pysyvät auki ja vaikutettava kolmansien maihin ilmatilan auki pitämiseksi, jotta matkustajat pääsevät palaamaan kotiin. Peräänkuulutettiin myös yhteistä näkemystä siitä, ketkä asetetaan etusijalle kotiutusten osalta: matkailijat, opiskelijat, sekä ne jotka on kotiutettava terveyssyistä (esim. kohdemaan heikon terveydenhuollon kapasiteetin takia). Ulkomailla pysyvästi asuvien EU-kansalaisten ei nähty olevan prioriteettilistan kärjessä.

Nostettiin esiin yhteistyön EU-kansalaisten keskittymien lisäksi niissä maissa, joissa on melko vähän EU-kansalaisia ja joiden kuljetus EU:hun voi osoittautua hankalaksi. Lisäksi jotkut matkailijat oleskelevat syrjäisillä seuduilla, mikä vaikeuttaa kotiuttamista.

Toivottiin menemistä kolmansiin maihin fasilitoimaan EU-kansalaisten oleskelua näissä maissa, jos olosuhteet ovat heikentyneet. Samoin toivottiin, että mietitään yhdessä sairaanhoitopalvelujen tuottamista EU-maassa oleskeleville muun maan kansalaisille EU:n sisällä, esim. opiskelijoille ja diplomaateille. Muistutettiin, että EU-sairaanhoitokortin haltijoilla on oltava sama pääsy terveydenhuoltoon kuin ko. maan omilla kansalaisilla.

Kansainvälinen yhteistyö

Kansainvälisessä yhteistyössä on säilytettävä monenkeskinen ote ja hyödynnettävä eri kokoonpanoja kuten G7. Humanitaarista ja muuta apua tulee antaa eniten tarvitseville maille, erityisesti Afrikassa mutta myös esimerkiksi Haitissa, Venezuela ja Iranissa. Pakotteiden vaikutus on huomioitava. YK:n ja Maailman terveysjärjestö WHO:n toimia on tuettava.

Iranissa tilanne on dramaattinen. Jos tilannetta ei saada hallintaan, myös muuttoliikepaine EU:a kohtaan voi kasvaa ja samalla pandemian aiheuttamat riskit EU:ssa kasvavat. Toivottiin, että EU-jäsenvaltiot tukisivat niin Iranin kuin Venezuelan avunpyyntöjä IMF:n hallintoneuvostossa. Iranin ongelma ovat myös Yhdysvaltojen pakotteet. Ne eivät koske lääkinnällisiä tarvikkeita, mutta monet maat ja yritykset eivät siitä huolimatta uskalla käydä kauppaa Iranin kanssa. Yhdysvalloilta toivottiin selvennystä, että humanitaarinen kauppa ei kuulu pakotteiden piiriin, ja näin rohkaista yrityksiä toimittamaan tarvittavia lääkinnällisiä tarvikkeita Iraniin.

Esitettiin Iranin pakotteiden poistamista. Iran on valmis palaamaan noudattamaan ydinohjelmaa koskevaa sopimusta, jos pakotteet poistetaan. On punnittava ydinohjelmasta aiheutuvia riskejä suhteessa humanitaarisiin riskeihin, jotka voivat muun muassa pandemian pahenemisen kautta uhata myös EU:n turvallisuutta ja terveyttä. Jäsenmaita kannustettiin liittymään Instex-mekanismiin.

Muistutettiin, että myös Länsi-Balkanin maita on autettava.

Multilateralismi ja globaali hallinta saivat kannatusta. G20:n on toimittava, kuten tekivät onnistuneesti vuoden 2008 kriisin aikaan. Monenkeskisen järjestelmän toimintakykyä on ylläpidettävä.

Todettiin, että kehitysyhteistyön ja humanitaarisen avun osalta 220 milj. euroa on jo kohdennettu toimiin, lisäksi WHO:lle ja Afrikkaan on ohjattu tukea. Myös käyttämättä jääneitä varoja on hyödynnettävä COVID-19-työhön. Toimia koordinoidaan myös kansainvälisten rahoituslaitosten kanssa. Valmisteilla on myös kattava suunnitelma naapuruston maita koskien.

On varauduttava tukemaan nousevia talouksia. Maissa, joissa ihmisten elinkeino on riippuvainen päivittäin tehdystä työstä, ihmisiä ei voi eristää kotiinsa. Suorat investoinnit nouseviin talouksiin hupenevat tällä hetkellä enemmän kuin vuoden 2008 talouskriisin aikana. Tämä kertoo sijoittajien epäluulosta koskien nousevien talouksien kykyä kohdata koronaviruksen aiheuttama talouskriisi.

Julkisuusdiplomatia ja disinformaatio

Todettiin, että havaittavissa on useita yrityksiä mustamaalata EU:a. Afrikassa ja Etelä-Amerikassa on tullut esiin rasististakin suhtautumista eurooppalaisia kohtaan. On varmistettava, että ideoiden kamppailussa EU:n ääni kuuluu selkeänä.

Kiitettiin EUH:n Stratcom-yksikön toimia ja esitettiin sen kapasiteetin vahvistamista. Pohdittiin erilaisia keinoja vastata disinformaatioon.

Poliittiset vaikutukset

On huomioitava, että kriisi pahentaa epävakautta useissa maissa. Epidemia on myös paljastanut kriittisiä haavoittuvuuksia koskien muun muassa tiettyjä toimitusketjuja. Esitettiin operatiivisten toimenpide-ehdotusten laatimista jatkoa varten.

Muu keskustelu

Ehdotettiin solidaarisuuslausekkeen (SEUT 222 artikla) käyttöönottoa. Todettiin asiasta keskusteltavan pysyvien edustajien komiteassa coreperissa.

Tavaroiden vapaan liikkuvuuden ja kansainvälisen kaupan toimitusketjujen varmistaminen oli monelle keskeistä, samoin kuin rajojen yli kulkevien työntekijöiden tilanne. Myös humanitaaristen kulkureittien auki pysymistä pidettiin tärkeänä.

Lääkinnällisten tarvikkeiden liikkuvuus ja koordinaatio niiden hankkimiseksi koettiin tärkeäksi. Toivottiin, että komissio identifioisi lääkinällisten tarvikkeiden puutteet, jonka jälkeen niitä tulisi täydentää yhteisvarastosta, johon kaikki jäsenmaat kontribuovat. Todettiin, että komissio koordinoi jo esim. Kiinasta tulevien lääkinällisten tarvikkeiden hankintoja. Yhteistyötä tehdään myös Länsi-Balkanin kanssa, jossa tarvikkeille on suuri tarve. Kannustettiin viimeisiäkin jäsenmaita poistamaan tarvikkeiden vientirajoitukset.

Suomi totesi käsillä olevan kriisin olevan kansalaisille ja taloudelle ehkä merkittävin, jonka tulemmme elinaikanamme kohtaamaan. Voimme tarkastella solidaarisuuslausekkeen SEUT 222 artikla käyttöönottoa – se antaisiin oikean viestin, että EU ottaa kriisin vakavasti. FI kertoi kansallisista toimista, mahdollisesti eristetään maan sisäisiä alueita epidemian leviämisen hillitsemiseksi. Venäjän vastainen maaraja on suljettu. Painotettiin toimitusketjujen ja tavaroiden liikkuvuuden tärkeyttä. Suomikin kotiuttaa kansalaisiaan maailmalta ja arvostaa tässä EU-yhteistyötä. Disinformaation osalta muistutettiin myös Ukrainan ja Länsi-Balkanin maiden olevan herkässä tilanteessa. Vihan osoitukset eurooppalaisia kohtaan ovat valitettavia. Solidaarisuuden nimissä on tehtävä enemmän Afrikassa, Venezuelassa ja Iranissa.

Todettiin lopuksi, että kyseessä ei ollut virallinen kokous, joten päätelmiäkään ei anneta. Päätöksenteko jatkuu kirjallisilla menettelyillä.

Suomen edustajat

Ulkoministeri Pekka Haavisto ja virkamiesvaltuuskunta

Asiakirjat

Liitteet

Viite

Asiasanat Hoitaa	epidemiat, Syyria, Turkki, UAN Ulkoasiainneuvosto, YUTP, YTPP PLM, STM, UM
Tiedoksi	EUE, LVM, MMM, OKM, OM, PE, SM, TEM, TPK, TULLI, VM, VNK, YM
